

OZOD SHAROFIDDINOV IJODIDA ADABIYOTGA NAZAR**Karimova Ro‘za Abdusamad qizi**

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar unversiteti

2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ozod Sharofiddinovning adabiyot haqidagi fikrlari hamda ularni chuqur tasnifi haqida mulohaza yuritiladi.

Kalit so‘zlar: Adabiyot, munaqqid ijodiga nazar, asar, hayot, tarjimalar

“Adabiyotd insonga olam haqida bilim berish bilan birga, ayni damda uning ruhiy olamini boyitishga, uning qalbida umumbashariy ma’naviy e’tiqodlarning yozishiga ko‘maklashadi”

Ozod Sharofiddinov

Hayot sarvaraqlarida nomi doimo jaranglab turuvchi adabiyotshunos olim ilmda, milliy adabiyatda, kitoblarda, o‘z o‘rnini topib, so‘z saltanatida mohir chevar bo‘lib yetishdi. Uning adabiyotga bo‘lgan ishq ilohiyat tamonidan yuqtirilgan bo‘lib uning bu talanti ko‘plagan imkoniyatlar eshigini ochdi. U kitobidagi har bir asarni butun borligi bilan xis qilar va undagi kamchiliklarni to‘g‘rilab kelgusi avlodga sof va haqiqiy adabiy olamni yetkazib berishda chinakamiga mehnat qildi. Ozod Sharofiddinov adabiyotshunos olim, adabiy tanqidchi shu o‘rinda tarjimon va uning yoniq yurakligi ostida yoritilgan bir qancha adiblarimizning hayoti hamda ijodini biz yoshlarga anglatishda umri davomida xizmat qilib keldilar. Cho‘lponni anglash borasida mulohaza yuritib, munaqqid shunday fikrni keltiradi: «Cho‘lponni anglash – so‘z san’atining botiniy qonuniyatlarini teran anglash, ularning shoir ijodida qanday zohir topishini anglashdir. Cho‘lponni anglash – uning umumbashariy g‘oyalarini, uning yuksak insoniy tuyg‘ularini yurakka singdirib olishdir. Cho‘lponni anglash-Vatanni,

ko'lna Turkistonimizni Cho'lpon ko'zi bilan ko'rib, Cho'lpon yuragi bilan seva bilmoqdir». Mustaqillik bizga imkoniyatlar eshigini ochdi biz uztolzarimiz mehnati orqasidan zamon zaylida qolgan va qiyin vaziyatda ham ijodan to'xtamagan millatim deb yashagan buyuklarimiz tarixini, ijod va hayot yo'llarini bilishdek baxtga erishdik. U birgina Cho'lpon bilan cheklanib qolmadi A. Qodiriy, G'ofur G'ulom, A. Qahhor, M. Shayhzoda, shu kabi bir qancha adiblarimizni bosib o'tgan yo'llarini hamda ichida nimalarni xis qilib yashaganini rangli bo'yoqlar ila xalqqa taqdim etdi. Adabiyot uning uchun shunday bir ummon ediki uning ichidan durni qidirardi. Har bir yozilgan asarga xolisona fikr bildirar ekan yumshoq tabiat ila tushuntirgan o'g'itlari yosh yozuvchi qalbida yozuvchilikka bo'lgan g'unchani paydo qilmasdan qolmasdi. Uning "Adabiyot hayot darsligi" maqolasining kirish qismida muolif Leningradlik bir injenerning "Adabiyot kerakmi?" degan maqolasining qisqacha sharhi bilan boshlaydi. Injenerning yozishicha endi bundan buyog'iga adabiyot kerak emas degan yod g'oyani ilgari suradi. Uning ta'biricha ilm-fan va texnika hayotning asosiy mazmuniga aylanib bormoqda ekan. Bu fikrlarga mutloqa qarshi ohangda fikr yuritgan O. Sharafiddinov insonga adabiyot kerak u inson bo'lib yetishishi uchun ham yoki inson ekanini anglashi adabiyotning barcha unsurlari suv va havodek zarur aslida deydi. E'tibor bersak Avesto»da halol mehnat komillikning asosiy mezoni bolsa, «Alpomish»da

jismoniy kamolot, mardlik va vatanparvarlik bo'lgan. «Temur tuzuklari»da adolat va qudrat, birlashish va ezgulik yaratish kabi xislatlar bosh o'lchov sanalgan...

Bu fan sifatida o'rganilganda ham adabiyotshunoslikning obykti bo'lmush badiiy adabiyotga taalluqli yo'nalishlar ko'laming predmeti juda keng. Munaqqidning ta'kidlashicha "Adabiyot hayot darsligi sifatida o'z vazifasini muvaffaqiyatli bajarishi uchun juda yuksak estetik qimmatga ega bo'lishi ya'ni badiiy jihatdan mukammal va barkamol bo'lmog'i kerak" Albatta haqiqatni o'zida mujassam etgan ushbu gaplardan uzoqlashmagan holda fikrimizni davom ettirsak. Adabiyot olam haqidagi tasavvurini boyitibgina qolmasdan undagi ilmlarni ham o'rgatadi. "Adabiyot hayot darsligi" asarini o'qir ekansiz yozuvchi bir asarni yaratishga necha yillik umrini sarf etishini va tarixiy faktlarni izlab topip kitobxonda chuqur tasavvur uyg'otishi

uchun qanchalar aqliy va jismoniy mehnat qilishini rangli bo‘yoqlar bilan ko‘rsatib bergan. Yana ustozning ushbu maqolasidan shuni tushinish mumkinki faqatgina o‘tmishdagi bo‘lib o‘tgan voqealar emas ayni hozirgi zamonimizda ro‘y berayotgan hodisa va jarayonlar haqida chiqayotgan asarlar insonning bugungikundagi turmushida to‘liq va aniq javob olaladi degan fikrlar uchraydi. Bir tirik qalbing umr yo‘llarini ma’naviy ozuqa bilan boyitishda hamda tartibsiz bo‘lib yotgan ichki dunyosini to‘g‘ri bir qolibga solishda asar o‘z qahramonlari va ularda kechgan hissiy kechinmalari ila yordam beradi. Adabiyot olamidagi go‘zal muhitni yaratish uchun avvalo qalam tebratayotgan yozuvchini asarini ko‘rib chiqish va unga holisona va olam tiliga mos keladigon ruxda yozilganligiga e’tibor qaratish kerak. Bo‘lmasa hayotni yuzaki tasvirlagan chuqur va salmoqli fikrlardan holi bo‘lgan sun’iy va uydirma voqealar asosida barpo qilingan o‘rtamiyona asarlar kitobxonlar hayotida uncha iz qoldirmaydi. Ustozning ushbu asarida jahon adabiyoti ham chetda qolmaganini ta’kidlar ekanmiz jahon adabiyoti bizni doimo vijdon amri bilan ish tutishimizga undaydi. Munaqqid adabiy jarayonning qaynoq nafasi bilan yashadi. Ozod Sharafiddinovning ijod va ijodkorning adabiyot hamda jamiyat oldidagi burchi to‘g‘risidagi qirralari, ayniqsa, suhbat-maqolalarida yorqin ifodalangan. Ustoz istiqloldan keyingi yillarda juda ko‘p adabiyotshunoslar, yozuvchilar, jurnalistlar bilan adabiy hayot haqida qilgan suhbatlarida hozirgi adabiy jarayondagi muammoli masalalarni qalamga oldi. Adabiy hayotimizning biror nuqtasida yilt etgan iste’dod bo‘lsa Ozod Sharafiddinovning nazaridan chetda qolmadi. "Ijodini anglash baxti" kitobiga yozgan so‘zboshisida Umarali Normatov haqli ravishda ta’kidlaganidek, «... Ozod Sharafiddinovning so‘nggi yillarda yaratilgan adabiy-tanqidiy asarlari, suhbat va badialari (adabiy-tanqidchilik asarlari) mustaqillik davri milliy adabiyotimizda, ma’naviy hayotimizda jiddiy hodisa bo‘ldi, deyish uchun to‘la asos beradi...»

Darhaqiqat, istiqlol Ozod Sharafiddinovga ijod imkoniyatlarini keng ochdi. Yillar davomida qalbida o‘ylab, yozishga undagan og‘riqli nuqtalarini bayon qilishga imkoniyat berdi. To‘g‘ri u raman yoki katta bir tomli kitoblar yozmagan bo‘lsa ham anashunday yozadigan qalamkashlarni tarbiyalab ular ijodini to‘g‘ri anglashidek

baxtni bera oldi. Ozod Sharafiddinov Beruniy nomidagi davlat mukofoti laureati (1970), „Buyuk xizmatlari uchun“ (1999), „Mehnat shuhrati“ (1997) ordenlari sohibi. 2002-yil 23-avgustda Ozod Sharafiddinovga „O‘zbekiston qahramoni“ unvoni berildi. Mana shu mukofotlar ustozning xalq uchun millat uchun qanchalar mehnat qilganini ayni dalilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шарафиддинов Озод.
2. Адабиёт-хаёт дарслиги. — Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1981—96 б.
3. <https://uzsmart.ru/kutubxona/muallif/418-normat-yo%CA%BBldoshev.html>